

Recenzie

ŠTEFANČÍK, Radoslav – MACHÁČEK, Ladislav a kolektiv: Pravicový extremismus a mládež na Slovensku

Brno: Tribun EU, 2013, 231 s.

Kolektiv autorů pod vedením Prof. Ladislava Macháčka a PhDr. Radoslava Štefančíka publikoval nedávno monografii *Pravicový extremismus a mládež na Slovensku*, která, jak již z názvu publikace vyplývá, se zabývá jedním z nebezpečných společenských jevů a hrozbě současnosti, t. j. popisu a výzkumu pravicového extremismu na Slovensku. K tomuto účelu byla vybrána zejména mládež, jako jedna z poměrně snadno ovlivnitelné a ohrožené části obyvatelstva v prostředí, které je již několik let sužováno ekonomickou a sociální krizí. Extremismus a jemu podobné fenomény, jsou zde popsány a přiblíženy čtenářům ve všech formách a projevech, které se vyskytují nejen na Slovensku, ale i v ostatních demokratických zemích střední a východní Evropy.

Úvodní část publikace je věnována východiskům, ze kterých badatelé mohou vycházet při výzkumu politického extremismu, přes popis a zkoumání v současnosti nejznámějších extremistických hnutí a skupin a jejich projevů ve společnosti a zejména mezi mladými lidmi. Kolektiv autorů postupnými kroky vysvětluje principy jednání a chování extremistů a jejich stoupenců, ukazují, jaké metodologie lze při výzkumu extremistů použít a jaké jednotlivé výzkumné a preventivní kroky je možné uplatňovat při ochraně a výchově občanů a mladých lidí před vlivem a působením extremistických hnutí a skupin. Publikace se věnuje obecné ochraně před extremismem, ale také před obdobnými negativními fenomény v různých prostředích a podobách, včetně vlivu na názory občanů, politické doktríny až po konkrétní projevy a strategie extremistů.

Monografie je zaměřena na jednání občanů – voličů – na Slovensku v době volebních kampaní a vlivu psychologických, sociálních a politických faktorů, které je v jejich rozhodování ovlivňují. Velmi aktuální je část publikace popisující nárůst nejen členů extremistických hnutí a skupin na Slovensku, ale rovněž jejich přívrženců a sympatizantů, které z čísla cca 2000 osob v období voleb do Národní Rady SR v r. 2010 narostlo až na číslo cca 34 000 voličů. Předčasné volby v r. 2012 pak zaznamenaly další nárůst až na 40 000 voličů, které spojovala zejména negativní nálada vůči romské menšině. Autoři zde správně pou-

kazují na skutečnost, že nelze vycházet pouze z počtu odevzdaných volebních hlasů pro krajní pravicovou politickou stranu, ale také z doprovodných projevů – demonstrace, populistické letáky, protestní akce a j., to vše s cílem nastolit pořádek ve společnosti všemi možnými prostředky. Z dosažených výsledků a zjištění, týkajících se konfrontačních vystoupení extremistů, lze konstatovat, že tyto projevy získávají podporu a sympatie stále většího okruhu občanské veřejnosti.

Kolektiv autorů na podporu těchto tvrzení využil empirický sociologický výzkum, který provedl Slovenský institut mládeže – IUVENTA, za finanční podpory Evropského sociálního fondu, což umožnilo při dotazníkovém šetření i provedených rozhovorů oslovit cca 700 - 800 respondentů (konkrétně 761 respondentů ve věku 16 - 26 let). Empirický výzkum byl zaměřen na analýzu otevřenosti slovenské mládeže vůči hodnotám pravicového extremismu, t. j. na míru rizika pravicového extremismu a jím nejvíce ohrožené skupiny. Při výzkumu i ověřování výsledků byl využit obdobný výzkum, který byl proveden v ČR. Bylo potvrzeno, že psychologické, sociální i politické faktory ovlivňují jednání voličů na Slovensku. Byla dokladována existence pravicového i levicového extremismu, přičemž pozornost státních orgánů je zaměřena zejména na pravicový extremismus – jehož objektem zájmu je především mladá generace. Výzkum poukázal jako na nejvýraznější faktor – *nacionální elitarismus*. Byla také zjištěna poměrně značná podpora občanské veřejnosti vůči extremistické straně. Jako hlavní důvod je uvedena deklarovaná nabídka extremistů na rzné a radikální řešení problémového soužití s nepřizpůsobivými obyvateli.

Autoři publikace poukazují na skutečnost, že mladá generace většinou nemá s extremisty osobní zkušenost, ale vyhovuje jí extremistické populistické deklarace. Dalším problémem zmíněným v publikaci jsou i bezdomovci, narkomani a Romové (zde převládá osobní zkušenost). Poměrně závažné zjištění spočívá v tom, že mladí žijí současností, v nejistotě a nevidí žádnou budoucnost a perspektivu. Z toho také vyplývá náklonnost k ultrapravicovému extremismu.

Část publikace je věnována diskriminačním tendencím mediálního zobrazování některých negativních jevů v souvislosti s určitými minoritami. Z výzkumu vzešla jako jedna z obecných příčin možných nepokojů – problematika nedůsledného přístupu státních orgánů při řešení problémů s nenapravitelnými a nepřizpůsobivými Romy. Názor většinové části slovenské veřejnosti zní, že již nadále nechtějí trpět na úkor zvýhodňování Romů. V publikaci je uvedena v současnosti nejaktivnější pravicová strana na Slovensku, kterou je Lidová strana – Naše Slovensko (LSNS). Tato politická strana vzešla ze strany Slovenská pospolitost (SP). Ústředním cílem LSNS je eliminace (izolace) Romů. Popsan je i výzkum, který byl proveden na základních a středních školách u věkové kategorie 12 až 18 let. Celkem se jej zúčastnilo 1 195 respondentů (žáků).

Podobně jako u starší věkové kategorie, zde byl zaznamenán vzrůstající trend různých projevů násilí.

Záměr a cíl autorů zjistit trend možných předpokladů mladé generace k projevům extremismu popř. stav a případný nárůst násilí na základních a středních školách, byl splněn. Za alarmující nebyla označena zjištěná existence více než 1/10 obyvatelů Slovenska se sklony k pravicovému extremismu, ale 70 % obyvatelů Slovenska, kteří vyjádřili názory, že s některými představami radikálních skupin by se mohli a uměli ztotožnit. Trendy podpory extremistických skupin byly zaznamenány zejména v obcích, které se nalézají v blízkosti romských osad či obcí.

Vydaná monografie prokázala opodstatněnost rozhodnutí autorů zabývat se problematikou politického extremismu, a za využití empirických výzkumů bádát nad příčinami vzniku a existence politického extremismu. Autoři prokázali závažnost existence pravicového extremismu na Slovensku a stále narůstajících protiromských nálad. Jako důvod podpory veřejnosti některým projevům extremistických hnutí a skupin na Slovensku, jsou uvedena populistická prohlášení a akceptace rázných a radikálnějších postupů vůči nepřizpůsobivým a nenapravitelným minoritám, ve srovnání s nedůsledným řešením společenských problémů ze strany státních orgánů. Tento způsob řešení podporují zejména mladí lidé.

Publikace *Pravicový extremismus a mládež na Slovensku* vyvolává potřebu pokračování v bádání a výzkumu politického extremismu, zejména mezi mladými lidmi. Kolektiv autorů tak předložil nejen odborné ale i široké veřejnosti publikaci, která popisuje tento nebezpečný negativní jev a hrozbu současnosti, ale je cenným zdrojem informací pro studenty, odborníky, zájemce, ale i další čtenáře, kteří se zabývají obdobnými statistikami a jejich komentovanými a verifikovatelnými výsledky.

Vzhledem k tomu, že problematika extremismu i dalších negativních jevů v demokratických společnostech není předmětem zájmu odborníků v rozsahu, kterou si tyto společenské hrozby vyžadují, považují publikaci za vhodný informační, studijní i poučný text, ale také důležité varování před dosud poměrně latentní formou hrozby současné, ale zejména budoucí společnosti.

Petr Ibl

Ústav pro prevenci negativních jevů ve společnosti
Vysoká škola Karlovy Vary